

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ข้อมูลทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

อายุ เกษตรกรร้อยละ 41.4 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี อายุเฉลี่ย 41.09 ปี

ระดับการศึกษา เกษตรกรร้อยละ 74.3 จบการศึกษาระดับ ป.4

สถานภาพการสมรส เกษตรกรร้อยละ 81.0 สมรสแล้ว

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เกษตรกรร้อยละ 62.3 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.74 คน

ประสบการณ์การปลูกหอมหัวใหญ่ เกษตรกรร้อยละ 34.8 มีประสบการณ์การปลูกหอมหัวใหญ่ระหว่าง 9-16 ปี โดยมีประสบการณ์การปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 15.92 ปี

พื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ เกษตรกรร้อยละ 54.8 มีพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ ระหว่าง 1-3 ไร่ มีขนาดพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 3.99 ไร่

รายได้จากการปลูกหอมหัวใหญ่ เกษตรกรร้อยละ 61.9 มีรายได้จากการปลูกหอมหัวใหญ่ต่ำกว่า 60,000.00 บาทต่อปี โดยมีรายได้จากการปลูกหอมหัวใหญ่เฉลี่ย 67,065.48 บาทต่อปี

รายได้รวมจากการปลูกพืช เกษตรกรร้อยละ 55.7 มีรายได้จากการปลูกพืชต่ำกว่า 60,000.00 บาทต่อปี โดยมีรายได้รวมจากการปลูกพืชเฉลี่ย 70,768.67 บาทต่อปี

รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรร้อยละ 88.1 ไม่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรเพียงร้อยละ 11.9 ที่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ โดยมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 906.75 บาทต่อปี

รายได้จากนอกภาคเกษตรกรรมของครอบครัว เกษตรกรร้อยละ 86.7 มีรายได้ของครอบครัวจากนอกภาคเกษตรกรรมต่ำกว่า 30,000.00 บาทต่อปี มีรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรมเฉลี่ย 18,369.86 บาทต่อปี

รายได้รวมต่อครอบครัว เกษตรกรร้อยละ 32.4 มีรายได้รวมต่อครอบครัวมากกว่า 90,000.00 บาทต่อปี โดยมีรายได้รวมต่อครอบครัวเฉลี่ย 95,062.72 บาทต่อปี

ข้อมูลด้านความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ส่วนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรร้อยละ 55.3 มีความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชเท่ากับ 8.50 คะแนน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชเป็นรายข้อ พบว่าเกษตรกรมีความรู้โดยเฉลี่ยทุกข้อความในระดับปานกลาง คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.56 สำหรับข้อความที่เกษตรกรตอบได้ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ยาหรือสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่มีฤทธิ์ตกค้างนาน คือยาที่สลายตัวช้า (ค่าเฉลี่ย 0.82) ส่วนข้อความที่เกษตรกรตอบได้ค่าความรู้เฉลี่ยต่ำ ได้แก่ ยาม่าแมลงดูดซึมชนิดที่บางชนิดใช้ป้องกันกำจัดไล่เดือนเผอยได้ (ค่าเฉลี่ย 0.49) ยาน้ำที่ตกตะกอนแล้วสามารถนำมาใช้ได้ อีกแต่ต้องเขย่าเสียก่อน (ค่าเฉลี่ย 0.46) ยาหรือสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชทุกชนิดเมื่อผสมกันแล้วจะไม่มีผล ทำให้ประสิทธิภาพของยาลดลง (ค่าเฉลี่ย 0.46) การฉีดพ่นยาหรือสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ได้ผลสูงสุดคือ ฉีดให้ต้นหอมเปียกโชก (ค่าเฉลี่ย 0.44) สารเคมีที่ดีที่สุด คือสารเคมีที่มีความเป็นพิษรุนแรงจะ ได้กำจัดศัตรูพืชได้เร็วขึ้น (ค่าเฉลี่ย 0.36) และสารเคมีที่เหลือจากการฉีดพ่นควรนำไปฉีดซ้ำ ทุบนพืชเพื่อไม่ให้สิ้นเปลือง ซึ่งเป็นข้อความที่เกษตรกรตอบได้ค่าความรู้เฉลี่ยต่ำสุด คือ 0.33

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชชนิดอื่น ๆ เกษตรกรร้อยละ 57.6 มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชชนิดอื่น ๆ ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชชนิดอื่น ๆ เท่ากับ 8.95 คะแนน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชชนิดอื่น ๆ เป็นรายชื่อ พบว่า เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชชนิดอื่น ๆ โดยเฉลี่ยทุกข้อความอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.59 สำหรับข้อความที่เกษตรกรส่วนใหญ่ตอบได้ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การไถพรวนดินแล้วตากดินไว้ช่วงระยะเวลาหนึ่งช่วยลดการระบาดของโรคหรือแมลงได้ (ค่าเฉลี่ย 0.83) ส่วนข้อความที่เกษตรกรตอบ ได้ค่าความรู้เฉลี่ยในระดับต่ำ ได้แก่ การเกิดโรคระบาดในหอมหัวใหญ่ไม่สามารถป้องกันได้โดยการใช้พันธุ์หอมหัวใหญ่ที่ต้านทานโรค (ค่าเฉลี่ย 0.48) การรดน้ำหอมหัวใหญ่ช่วงเวลากลางคืนจะไม่ทำให้หอมหัวใหญ่เป็นโรคเชื้อราหรือแบคทีเรียง่ายขึ้น (ค่าเฉลี่ย 0.42) และการใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกผสมลงในดินเพาะปลูกหอมหัวใหญ่จะช่วยลดการระบาดของไส้เดือนฝอยได้ซึ่งเกษตรกรตอบได้ค่าความรู้เฉลี่ยต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย 0.33)

ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านพฤติกรรมมารับข่าวสาร

ด้านความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 52.4 เคยเดินทางออกนอกเขตกิ่งอำเภอแม่วาง หรืออำเภอสันป่าตอง โดยมีค่าเฉลี่ยการเดินทางออกนอกพื้นที่ 1.36 ครั้งต่อเดือน และเกษตรกรส่วนใหญ่เดินทางไปอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยการโดยสารรถประจำทาง และยานพาหนะส่วนตัว

ด้านการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน เกษตรกรร้อยละ 85.2 รับทราบข่าวสารด้านการเกษตรจากโทรทัศน์ รองลงมา เกษตรกรร้อยละ 47.6 รับทราบข่าวสารด้านการเกษตรจากวิทยุ แสดงให้เห็นว่าแหล่งข่าวสารที่สำคัญคือ โทรทัศน์ รองลงมา คือ วิทยุ

ด้านการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคล เกษตรกรร้อยละ 96.2
สนทนาแลกเปลี่ยนข่าวสารด้านการเกษตรจากญาติที่อยู่อาศัยด้วยกัน รองลงมาคือเพื่อนบ้าน
และพนักงานส่งเสริมการขายของบริษัทผู้ผลิตสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชร้อยละ 90.0 และ
69.5 ตามลำดับ

การใช้ความรู้ด้านการเกษตรจากแหล่งข่าวสารต่างๆ เกษตรกรร้อยละ 46.2
ใช้ความรู้ด้านการเกษตรที่ได้จากแหล่งข่าวสารเพื่อนบ้าน รองลงมาคือ จากพนักงานส่งเสริม
การขายของบริษัทผู้ผลิตสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ข้อมูลด้านความตระหนักของ เกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ส่วนที่ 1 ความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรู
พืชต่อตัวเกษตรกรเอง เกษตรกรร้อยละ 57.1 มีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกัน
กำจัดศัตรูพืชต่อตัวเกษตรกรเองอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยความตระหนักต่อ
ตัวเกษตรกรเอง 42.05 คะแนน เมื่อพิจารณาความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกัน
กำจัดศัตรูพืชต่อตัวเกษตรกรเอง เป็นรายข้อพบว่า เกษตรกรมีความตระหนักต่อตัวเกษตรกร
เอง โดยเฉลี่ยทุกข้อความในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 2.11 ส่วนข้อความที่เกษตรกรตอบ
ได้ค่าเฉลี่ยความตระหนักต่อตัวเกษตรกรเองสูงสุดคือ ขณะเข้าไปในแปลงหอมหัวใหญ่ท่าน
จะใส่รองเท้าน้ำทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ย 2.72) ส่วนข้อความที่เกษตรกรมีความตระหนัก
ต่อตัวเกษตรกรเองในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ถึงฉีดพ่นยาหลัง ใช้ฉีดพ่น
เสร็จแล้วล้างด้วยน้ำสะอาดก็เพียงพอแล้ว (ค่าเฉลี่ย 1.71)

ส่วนที่ 2 ความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 65.7 มีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 39.47 คะแนน เมื่อพิจารณาความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อมเป็นรายข้อ พบว่าเกษตรกรมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉลี่ยทุกข้อความในระดับปานกลาง คือมีค่าเฉลี่ย 1.97 สำหรับข้อความที่เกษตรกรตอบได้ค่าเฉลี่ยความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสูงสุดคือ ท่านจะเตือนคนที่เข้ามาเกี่ยวกับยาที่ถูกต้องก่อนนำเข้ามาแล้วว่าเป็นอันตราย (ค่าเฉลี่ย 2.62) ส่วนข้อความที่เกษตรกรมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ ได้แก่ ท่านจะใช้ยาที่มีฤทธิ์ตกค้างนานได้ หากผู้รับซื้อไม่เข้มงวดในการตรวจสอบสารพิษตกค้างในหอมหัวใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 1.63) ท่านรู้ว่าการฉีดพ่นยา หรือสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชเป็นอันตรายท่านจึงอยากให้ผู้ฉีดยาแทน (ค่าเฉลี่ย 1.63) หากเพื่อนเกษตรกรที่มีแปลงเพาะปลูกข้างแปลงของท่านแพ้กลิ่นยาที่ท่านฉีดพ่นท่านจะเปลี่ยนไปใช้ยาชนิดอื่น (ค่าเฉลี่ย 1.55) ยาที่มีฤทธิ์ตกค้างนาน หากศัตรูพืชตายดี ท่านจะซื้อใช้ (ค่าเฉลี่ย 1.52) ขวดยาฆ่าแมลงที่ใช้หมดแล้วท่านจะเก็บไว้ขายให้คนรับซื้อขวด (เฉลี่ย 1.51) และท่านจะเปลี่ยนยาหรือสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชเป็นชนิดอื่นหากยาชนิดเดิมนั้นทำให้คน กูหรือปลาตาย ซึ่งเป็นข้อความที่เกษตรกรตอบได้ค่าเฉลี่ยความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมต่ำสุด คือ 1.49

ส่วนที่ 3 ความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นความตระหนักรวมของความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อตัวเกษตรกรเอง กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 68.5 มีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชเท่ากับ

81.52 คะแนน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช จากค่าเฉลี่ยความตระหนักต่อตัวเกษตรกรเอง และความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยรวมเป็นรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.04

ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในด้านความรู้ ตลอดจนข้อเสนอแนะในการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

จากการศึกษาปัญหาของเกษตรกรในการสวมใส่สิ่งป้องกันตัวขณะฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช พบว่า เกษตรกรร้อยละ 62.8 รู้สึกร้อนและอึดอัด มีเกษตรกรบางส่วนคือร้อยละ 4.8 ไม่อยากสวมใส่สิ่งป้องกันตัวขณะฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เพราะคิดว่าไม่เป็นอันตราย ส่วนผู้ที่ไม่มีปัญหาและสวมใส่สิ่งป้องกันตัวขณะฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชเพื่อความปลอดภัย มีร้อยละ 23.3

ด้านความต้องการให้มีแหล่งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง และปลอดภัย เกษตรกรร้อยละ 95.2 ต้องการให้มีแหล่งเผยแพร่ความรู้ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 37.6 ต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาเผยแพร่ข่าวสารความรู้ ร่องลงมาเกษตรกรร้อยละ 20.8 ต้องการการเผยแพร่ความรู้จากแหล่งเผยแพร่ความรู้อื่น ๆ เช่น แพทย์ เป็นต้น

สำหรับวิธีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพิษภัยและการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรร้อยละ 30.0 ต้องการให้วิทยากรอธิบายด้วยคำพูดร่วมกับการสาธิตวิธีให้เกษตรกรชม ร่องลงมา เกษตรกรร้อยละ 20.5 ต้องการให้วิทยากรอธิบายด้วยคำพูดร่วมกับการแจกเอกสารและสาธิตวิธีให้เกษตรกรชม

ด้านความคิดเห็นของเกษตรกรร้อยละ 83.8 กล่าวว่า ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้ เกษตรกรเพียงร้อยละ 12.9 คิดว่าอาจใช้สารสกัดจากพืชธรรมชาติ เช่น สารสกัดจากสะเดา มาใช้ทดแทนได้ แต่ยังไม่มั่นใจในประสิทธิภาพของสารสกัดจากพืชธรรมชาติมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่เคยมีการทดลองใช้สารสกัดจากพืชธรรมชาติดังกล่าวกับแมลงศัตรูของหอมหัวใหญ่ในพื้นที่ดังกล่าวเลย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม

ส่วนที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชวิธีอื่น ๆ และปัจจัยด้านพฤติกรรมการรับข่าวสาร ที่มีผลต่อความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อความตระหนักของ เกษตรกร เกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีด้วยกัน 4 ตัวแปรดังนี้

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.001

ความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์ทางบวก กับความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับ
พิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

สำหรับตัวแปรอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับ
พิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาถึงสมการที่ได้
จากตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร ปรากฏว่าสมการมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสห-
สัมพันธ์ถดถอย 0.7921 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรนั้น มีความสัมพันธ์กับตัวแปร
ตามในทางบวกในระดับมาก โดยกลุ่มตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรสามารถอธิบายการผันแปร
ของความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ได้ประมาณ
ร้อยละ 62.74 ($R^2 = 0.6274$) แสดงว่ายังมีตัวแปรอื่นที่มีผลต่อความตระหนักอีกบาง
ตัวที่ยังไม่ได้นำมาศึกษาในที่นี้

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของ
สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อตัวเกษตรกรเองกับความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัย
ของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า ความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้อง
กันกำจัดศัตรูพืชต่อตัวเกษตรกรเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักของเกษตรกร
เกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.6278 ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์
กันทางบวกในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ส่วนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช จากการได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชจากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ เช่น การเข้าไปเผยแพร่ความรู้โดยการแนะนำชนิดของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช จากพนักงานส่งเสริมการขายของบริษัทผู้ผลิตสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช หรือการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ดังกล่าวทางสื่อมวลชน เป็นต้น

แม้ว่าเกษตรกรจะได้รับความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช จากการเผยแพร่ความรู้โดยแหล่งข่าวสารต่าง ๆ ดังกล่าว แต่ก็มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชบางส่วนของเกษตรกรยัง เข้าใจไม่ถูกต้อง เช่น การที่เกษตรกรคิดว่าควรจะนำเอาสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ฉีดพ่นไม่หมดเหลืออยู่ในถังฉีดพ่นยา ไปฉีดซ้ำ ๆ บนต้นหอมหัวใหญ่จนหมด เกษตรกรคิดว่าการฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชควรจะฉีดให้เปียก โขก ต้นหอมหัวใหญ่จึงจะได้ผลในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชสูงสุด หรือเกษตรกรคิดว่า สารเคมีที่ดีที่สุดคือ สารเคมีที่มีความเป็นพิษรุนแรง และคิดว่า การผสมสารเคมีหลาย ๆ ชนิดรวมกัน จะไม่ทำให้ประสิทธิภาพของสารเคมีลดลง ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ มุ่งเน้นจะป้องกันกำจัดศัตรูหอมหัวใหญ่ โดยการฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชบนหอมหัวใหญ่ให้มากที่สุดหรือใช้ยาหรือสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่มีฤทธิ์รุนแรงหรือหลาย ๆ ชนิดรวมกัน เพื่อความมั่นใจในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นการสิ้นเปลือง และอาจก่อให้เกิดผลกระทบจากพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในที่สุด

ส่วนเหตุผลที่เกษตรกรมีความรู้ต่ำ โดยเกษตรกรไม่ทราบว่า การใช้ยาฆ่าแมลงดูดซึมชนิดน้ำ สามารถใช้ป้องกันกำจัดไล่เดือนฝอยได้ ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าว เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมใช้ยาป้องกันกำจัดไล่เดือนฝอยชนิดหว่านกันเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรจึงขาดความสนใจความรู้ในเรื่องนี้

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชชนิดอื่น ๆ เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชชนิดอื่น ๆ ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรทราบข่าวสารความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชชนิดอื่น ๆ จาก

- การรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน ซึ่งเผยแพร่ความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับวิธีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในเรื่องที่เกษตรกรส่วนใหญ่กำลังสนใจ เช่น การเผยแพร่ความรู้เรื่องสารสกัดจากสะเดาเพื่อป้องกันแมลงทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นต้น

- การปฏิบัติและการสังเกตผลการปฏิบัติบางอย่างที่เกษตรกรปฏิบัติต่อเนื่องกันมาและเห็นผลการปฏิบัติได้ชัดเจน เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรกรรม อาทิ การไถพรวนดินแล้วตากดินไว้ช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรือการรักษาความสะอาดภายในแปลงเพาะปลูก ซึ่งเกษตรกรสังเกตเห็นว่าการปฏิบัติดังกล่าวช่วยลดปริมาณโรค หรือแมลงที่จะระบาดในแปลงเพาะปลูกได้

สำหรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่เกษตรกรไม่สามารถสังเกต ผลที่ได้จากการปฏิบัติอย่างชัดเจน หรือเกษตรกรต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจในการศึกษาถึงเหตุผลของการปฏิบัติ เช่น การใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกผสมลงในดินเพื่อลดการระบาดของไล่เดือนฝอย เกษตรกรต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางชีววิธีและการสังเกต

ผลของการปฏิบัติกระทำได้อย่าง เกษตรกรจึงขาดความเชื่อมั่น และขาดความสนใจในเรื่องดังกล่าวทำให้เกษตรกรมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวในระดับต่ำ

กรณีที่เกษตรกรไม่ทราบว่า การใช้หอมหัวใหญ่พันธุ์ต้านทานต่อโรค และการงดการรดน้ำหอมหัวใหญ่ช่วงเวลากลางคืน จะช่วยลดการระบาดของโรคต่าง ๆ ในหอมหัวใหญ่ได้นั้น เนื่องจาก เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจว่า การเกิดโรคระบาดในหอมหัวใหญ่นั้น มีปัจจัยหลักที่ส่งเสริมการเกิดโรคที่สำคัญ คือ สภาพอากาศที่มดครึ้มติดต่อกันหลาย ๆ วัน หรือเป็นเพราะสภาพอากาศไม่เหมาะสมต่อการปลูกหอมหัวใหญ่ ในบางปีเท่านั้นที่ทำให้เกิดโรคระบาดในหอมหัวใหญ่ เกษตรกรจึงไม่สนใจความรู้ด้านการจัดการให้น้ำในช่วงเวลาที่เหมาะสม หรือการใช้หอมพันธุ์ต้านทาน ทำให้เกษตรกรมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวในระดับต่ำ

ด้านพฤติกรรมมารับข่าวสาร เกษตรกรร้อยละ 52.4 มีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เดินทางเข้าไปอำเภอเมือง โดยรถโดยสารประจำทางเฉลี่ยประมาณ 1 ครั้งในรอบ 1 เดือน เนื่องจากยังเป็นช่วงฤดูเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ เกษตรกรมีการรับผิดชอบดูแลหอมหัวใหญ่ที่ปลูก ช่วงเวลาดังกล่าว เกษตรกรจึงมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก คือเดินทางออกนอกพื้นที่กิ่งอำเภอแม่วาง และอำเภอสันป่าตองไม่มากนัก

พฤติกรรมมารับข่าวสาร ด้านการเปิดรับสื่อมวลชน เกษตรกรส่วนใหญ่รับทราบข่าวสาร ความรู้ทางการเกษตร จากโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือวิทยุ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกร หลังจากเสร็จภาระกิจประจำวันแล้วเกษตรกรมีเวลาในการพักผ่อน โดยการเปิดดูรายการทางโทรทัศน์ที่บ้าน สำหรับเหตุผลที่เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมติดตามชมรายการ "ไม่ลองไม่รู้" เนื่องจากเป็นรายการที่มีรูปแบบการดำเนินรายการ

อย่างสนุกสนานเป็นกันเอง เนื้อหาของรายการไม่เป็นวิชาการจนเกินไป จึงเป็นรายการที่เกษตรกรติดตามชมมากกว่ารายการอื่น ๆ ส่วนการเปิดรับข่าวสารความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุ เกษตรกรส่วนใหญ่ นำวิทยุติดตัวไปฟังในไร่นา จึงทำให้เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้ทางการเกษตร จากสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ และวิทยุในระดับมากกว่าแหล่งอื่น ๆ

พฤติกรรมมารับข่าวสารด้านการเปิดรับสื่อบุคคล เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารด้านการเกษตรจากญาติที่อยู่อาศัยด้วยกันมากที่สุด รองลงมาคือ จากเพื่อนบ้านหรือเกษตรกรแปลงข้างเคียง และจากพนักงานส่งเสริมการขายของบริษัทฯ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรมักจะปรึกษาปัญหาด้านการตัดสินใจเกี่ยวกับการเพาะปลูก หรือด้านการเกษตรกับญาติหรือบุคคลในครอบครัว จึงทำให้เกษตรกรได้รับข่าวสารด้านการเกษตรจากญาติที่อยู่อาศัยด้วยกันมากที่สุด นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่ธรรมชาติของอาชีพการเกษตรนั้นต้องการพึ่งพาช่วยเหลือกันค่อนข้างมาก ดังที่ปัญญา (2529) กล่าวว่าเกษตรกรมีความร่วมมือกันสูงมาก มีการร่วมแรงร่วมใจกัน ดังจะเห็นได้จากประเพณีการลงแขก หรือการทำงานสาธารณะร่วมกัน เป็นต้น จึงทำให้เกษตรกรมีโอกาสพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนข่าวสารทางการเกษตรกับเพื่อนบ้านหรือเพื่อนเกษตรกรอยู่เป็นประจำ และในช่วงฤดูเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ เกษตรกรจะมีโอกาสพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการขายของบริษัทผู้ผลิตสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้อธิบาย เสนอแนะความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชให้เกษตรกร เกษตรกรจึงได้รับทราบข่าวสารด้านการเกษตรจากญาติที่อยู่อาศัยด้วยกัน เพื่อนบ้านหรือเกษตรกรแปลงข้างเคียงและพนักงานส่งเสริมการขายของบริษัทฯ ในระดับที่มากกว่าแหล่งอื่น ๆ

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ความรู้ด้านการเกษตรที่เกษตรกรได้รับจากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ความรู้ที่ได้จากเพื่อนบ้าน หรือเกษตรกรแปลงข้าง

เคียงมากที่สุด รองลงมาคือ จากพนักงานส่งเสริมการขายของบริษัทผู้ผลิตสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และจากแหล่งข่าวสารอื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ หรือวิทยุ ฯลฯ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรเห็นว่าเพื่อนบ้านหรือเกษตรกรแปลงข้างเคียงเป็นผู้ที่ใกล้ชิด และคุ้นเคยเกษตรกรจึงให้ความไว้วางใจในการปรึกษาหารือ สอดคล้องกับ Beal และ Bohlen (1957) ซึ่งกล่าวว่าการตัดสินใจยอมรับและนำนวัตกรรมไปใช้นั้น แหล่งข่าวสารที่สำคัญที่สุดคือ เพื่อนและเพื่อนบ้านซึ่งเป็นบุคคลที่เกษตรกรคุ้นเคย และเป็นการสื่อสารที่เกษตรกรเปิดเผยข้อมูล ส่วนเหตุผลที่เกษตรกรให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวสารจากพนักงานส่งเสริมการขายของบริษัทฯ และแหล่งข่าวสารอื่น ๆ เช่น สื่อมวลชน รองลงมาตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าว พนักงานส่งเสริมการขายของบริษัทฯ ได้เข้ามาเผยแพร่ข่าวสารความรู้ และแนะนำให้เกษตรกรรู้จักสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยการประชุม เยี่ยมเยียน พร้อมทั้งมีการโฆษณาผลิตภัณฑ์สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ผ่านทางสื่อมวลชนในช่วงฤดูเพาะปลูกหอมหัวใหญ่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีผลต่อความเชื่อมั่น และยอมรับนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้

ความตระหนักของ เกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ส่วนที่ 1 ความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อตัว-

เกษตรกรเอง เกษตรกรส่วนใหญ่มีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อตัวเกษตรกรเองในระดับปานกลาง โดยพบว่า การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดอันตรายโดยตรง อย่างเฉียบพลันต่อตัวเกษตรกรเอง เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีความตระหนักในระดับสูงต่อการปฏิบัตินั้น อาทิ เกษตรกรจะใส่รองเท้านิรภัยทุกครั้ง เมื่อเข้าไปในแปลงหอม เพื่อป้องกันการสัมผัสกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยตรง ซึ่งจะทำให้เกิดอาการปวดแสบ ปวดร้อนอย่างเฉียบพลัน หรือเกษตรกรจะรีบล้างผิวหนังบริเวณที่สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชหกหรือการที่เกษตรกรจะไม่ฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชขณะมีบาดแผลเป็นต้น เกษตรกรส่วนใหญ่

จึงมีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชสูง ในการปฏิบัติซึ่งเกษตรกรจะ
ได้รับอันตรายอย่างเฉียบพลัน

สำหรับการปฏิบัติที่เกษตรกรมีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกัน -
กำจัดศัตรูพืชต่อตัวเกษตรกรเองในระดับปานกลาง จะเป็นการปฏิบัติซึ่งไม่ส่งผลกระทบโดย
ตรงต่อเกษตรกรอย่างเฉียบพลัน แต่อาจก่อให้เกิดผลเสียในระยะยาวจากการสะสมพิษของ
สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในร่างกายของเกษตรกรในอนาคตได้ เช่น เกษตรกรจะเข้าไปใน
บริเวณที่มีการฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช แล้วเพื่อตรวจว่าศัตรูพืชตายหรือไม่ เป็นต้น ซึ่ง
วาทิต (1531) ได้รายงานว่ เกษตรกรยังไม่ตระหนักถึงพิษของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช
ที่จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ในระยะยาว อันอาจทำให้ขาดความระมัด
ระวังในการปฏิบัติตามคำแนะนำในการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง

ส่วนที่ 2 ความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อม-
ล้อม เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่ง-
แวดล้อมในระดับปานกลาง หากพิจารณาเฉพาะประเด็น พบว่า

เกษตรกรมีความตระหนักในระดับสูงในเรื่องที่เกี่ยวกับผลกระทบ หรือพิษภัย
จากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อผู้อื่นโดยตรง เช่น เกษตรกรจะกล่าวเตือนการเข้า
ไปเกี่ยวหญ้าในบริเวณพื้นที่ที่ฉีดพ่นสารฆ่าหญ้า หรือการกล่าวห้ามไม่ให้เข้าไปในบริเวณ
แปลงที่เกษตรกรกำลังฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอยู่ เป็นต้น

เกษตรกรมีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อม-
ล้อมในระดับปานกลาง ถึงระดับต่ำในเรื่องที่เกี่ยวกับผลกระทบ หรือพิษภัยจากการใช้สาร

ป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับสัตว์ต่าง ๆ เช่น หนู ปลาหรือนก เป็นต้น โดยเกษตรกร เห็นว่าเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกับกรณีที่เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่เปลี่ยนไปใช้ สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชชนิดอื่น หากมีผู้แนกส่งสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เกษตรกรกำลัง - ฉีดพ่นอยู่ หรือเกษตรกรจะใช้ยาที่มีฤทธิ์ตกค้างนาน หากใช้แล้วศัตรูพืชตายมาก หรือหากไม่ มีการตรวจสอบสารพิษที่อาจมีฤทธิ์ตกค้างอยู่ในหอมหัวใหญ่ ทั้งนี้ เนื่องจากการตัดสินใจเลือกใช้ สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งสอดคล้องกับ วาหิต (2531) ซึ่งรายงานไว้ว่า เกษตรกรมีค่านิยมที่จะมุ่งเน้นแต่การรักษาผลผลิต โดยไม่ คำนึงถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตัวเกษตรกรเองและสภาพแวดล้อม สำหรับการที่เกษตรกร- ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ควรให้ผู้ฉีดยาฉีดพ่นยา หรือสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชแทนเกษตรกรเองนั้น เนื่องจากเกษตรกรเห็นว่า บุคคลที่รับจ้างฉีดพ่นยา หรือสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชเป็นอาชีพ ย่อมมีความพร้อมในการป้องกันพิษภัยจากสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอยู่แล้ว จึงทำให้ค่าความ ตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อมในประเด็นนี้อยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ เกษตรกรมีความตระหนักในเรื่องอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้อื่น ในเรื่องการขาย ภาชนะบรรจุสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ใช้หมดแล้วในระดับต่ำ ทั้งนี้ เนื่องจากยังมีผู้รับซื้อ ภาชนะบรรจุซึ่งหากไม่มีผู้รับมารับซื้อภาชนะบรรจุ สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรมักจะ ทิ้งภาชนะดังกล่าวไว้ตามแปลงเพาะปลูกทั่วไป สอดคล้องกับรุจ (2526) ซึ่งรายงานไว้ว่า เกษตรกรส่วนมากจัดการกับภาชนะบรรจุสารเคมีอย่างไม่ถูกต้อง โดยการโยนทิ้งตามที่ ต่าง ๆ เนื่องจากความสะดวกในการปฏิบัติและไม่คำนึงถึงพิษภัยที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © Chiang Mai University
All Rights Reserved

สำหรับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็น ความตระหนักโดยรวมของความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อตัว - เกษตรกรเอง กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อม

พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยรวมในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อตัวเกษตรกรเอง และความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อม

ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในด้านความรู้ ตลอดจนข้อเสนอแนะในการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาการปฏิบัติตามคำแนะนำในการสวมใส่สิ่งป้องกันตัวขณะฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากเกษตรกรรู้สึกร้อนและอึดอัดในการสวมชุดคลุมชนิดยาว หรือการสวมใส่หน้ากากป้องกันไอพิษ เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เคยชินกับการสวมเสื้อผ้าธรรมดาหรือเสื้อผ้าแขนยาวและใช้ผ้าขาวม้าคลุมงอกในขณะฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช สำหรับความต้องการแหล่งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้มีแหล่งเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวเนื่องจากหน่วยงานราชการได้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชดังกล่าวน้อยมาก มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่ได้รับการเผยแพร่ความรู้ดังกล่าว และสาเหตุที่เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของทางราชการ และแพทย์เป็นผู้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช พร้อมทั้งสาธิตวิธีปฏิบัติอย่างถูกต้อง เนื่องจากเกษตรกรเห็นว่า บุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ซึ่งเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ให้เกษตรกรโดยไม่มีผลประโยชน์ใด ๆ มาเกี่ยวข้อง อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความรู้และน่าเชื่อถือ

ด้านความคิดเห็นของเกษตรกร เกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในการปลูกหอมหัวใหญ่ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่า ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้ เนื่องจากการปลูกหอมหัวใหญ่มักจะมีโรคและแมลงรบกวน

กัดกินหรือทำลายหอมหัวใหญ่อยู่เสมอ มีเกษตรกรเพียงบางส่วนที่คิดว่าการใช้สารสกัดจากพืชธรรมชาติเช่น สารสกัดจากพืชสะเดา อาจนำมาใช้ทดแทนยาฆ่าแมลงได้ แต่เกษตรกรก็ยังไม่มีความมั่นใจในประสิทธิภาพของสารสกัดจากพืชธรรมชาติดังกล่าว เนื่องจาก ยังไม่เคยมีการทดลองใช้สารสกัดจากพืชธรรมชาติดังกล่าวมาฉีดพ่น เพื่อทดสอบประสิทธิภาพในการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูของหอมหัวใหญ่

การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 ทดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และปัจจัยด้านพฤติกรรม การรับข่าวสารกับความตระหนักของ เกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่สำคัญมี 4 ตัวแปรคือ

1. การเปิดรับสื่อบุคคล เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรที่ได้รับข่าวสารจากสื่อบุคคลมาก จะมีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมากกว่าเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารจากสื่อคนน้อย ทั้งนี้เพราะลักษณะของผู้ที่มีความสนใจในการรับฟังข่าวสารนั้น มักจะมีบุคลิกลักษณะเป็นผู้ที่มีความตื่นตัว หมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งเกษตรกรมีโอกาสซักถามโต้ตอบได้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2534) กล่าวว่ายิ่งถ้าบุคคลที่เกษตรกรสนทนาด้วยเป็นผู้ที่เกษตรกรให้ความเชื่อถือแล้ว ทักษะคติ ความคิดเห็นต่าง ๆ มักจะได้รับการยอมรับมาเป็นความคิดเห็นของเกษตรกรเอง ดังนั้นการรับทราบข่าวสารจากสื่อบุคคล

โดยเฉพาะความรู้ ด้านพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช จะทำให้เกษตรกรได้รับทราบ เกิดการเรียนรู้ และความรู้ซึ่งเป็นกระบวนการนำไปสู่ความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของเสนห์ (2531) ที่พบว่า การเข้าถึง สื่อบุคคลของประชากร มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาอากาศเสีย ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อเกษตรกร และปัญหาขยะและของที่เหลือจากการผลิต

2. การเปิดรับสื่อมวลชน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเปิดรับสื่อมวลชน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทางบวก กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช นั่นคือ เกษตรกรที่เปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนมาก จะมีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช มากกว่าเกษตรกรที่เปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนน้อย เช่นเดียวกับการเปิดรับสื่อประเภทบุคคล ทั้งนี้เพราะลักษณะของผู้ที่มีความสนใจรับฟังข่าวสารนั้น มักจะมีบุคลิกลักษณะเป็นผู้ที่มีความตื่นตัว หมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เมื่อเกษตรกรได้รับการสนใจหรือรับทราบข่าวสารทางการเกษตรต่าง ๆ มาแล้ว จะก่อให้เกิดความคิด การเรียนรู้และเกิดความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการนำไปสู่ความตระหนักในที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของเสนห์ (2528) ที่พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยรวม ซึ่งประกอบด้วย ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อเกษตรกร ปัญหาขยะและของที่เหลือจากการผลิต ปัญหาเสียงรบกวน ปัญหาอากาศเสีย และปัญหาน้ำเสีย และสอดคล้องกับวรรณภา (2533) ที่พบว่า ความถี่ในการติดตามข่าวสารสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ชนบทของเจ้าหน้าที่บริหารงานพัฒนาชุมชน

3. ความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับ

พิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรู นั้นคือ เกษตรกรที่มีความรู้ เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช มากจะมีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมากกว่าเกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชน้อย ทั้งนี้เนื่องจากการที่เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชนั้น ย่อมหมายถึงมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกษตรกรได้รับจากการศึกษาข้อเท็จจริง ประสบการณ์และรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยผ่านการเก็บรวบรวมสะสมไว้ นำไปสู่ความตระหนักตามขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนักตามที่ Carter, 1973:54, Krathohl and Benjamin, 1969:99-101 อ้างโดยสุชิน (2532:45) ได้กล่าวไว้ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของทวี (2526) ที่พบว่าความรู้และความตระหนักที่มีต่อปัญหาประชากรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสัมพันธ์กันในทางบวก และสอดคล้องกับการศึกษาของวีณา (2532) ที่พบว่า ความรู้และความตระหนักของผู้ขับขีรถจักรยานยนต์เกี่ยวกับมลพิษทางเสียงในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในทางบวก

4. ความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกของเกษตรกร มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช นั่นคือ เกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมาก จะมีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมากกว่าเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกน้อย โดยเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกในงานวิจัยครั้งนี้ คือ การเดินทางออกนอกเขตกิ่งอำเภอแม่วางและอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ดังแสดงในตาราง 17 พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เดินทางออกนอกเขตกิ่งอำเภอแม่วาง และอำเภอสันป่าตอง เข้าไปในเขตอำเภอเมือง ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2529) กล่าวว่า ในเมืองหรือแหล่งที่เจริญแล้วเป็นแหล่งของนวัตกรรมและข่าวสารที่จะไปสู่ชนบท ดังนั้นเกษตรกรที่เดินทางไปในเมืองจะใกล้ชิดและทราบนวัตกรรมและข่าวสาร ชอบ (2535)

กล่าวว่า การรับข่าวสารไม่ว่าสื่อใดก็ตาม ล้วนก่อให้เกิดความรู้แก่บุคคลทั้งสิ้น และความรู้เป็นปัจจัยสำคัญก่อให้เกิดความตระหนักของเกษตรกรในที่สุด ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับเสนห์ (2531) ที่พบว่า ความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาอากาศเสีย ปัญหาขยะและของที่เหลือจากการผลิต ปัญหาเสียงรบกวน และปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยรวม

ส่วนปัจจัยอื่น ๆ คือ อายุ ประสบการณ์การปลูกหอมหัวใหญ่ รายได้รวมจากการปลูกหอมหัวใหญ่ ขนาดพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่และความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชวิธีอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช นั่นคือ

1. อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ทั้งนี้เนื่องจาก อายุของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชน้อยมาก ดังแสดงในตาราง 27 โดยขั้นตอน และกระบวนการเกิดความตระหนัก ลูซัน (2532:46) กล่าวว่า การเกิดความตระหนักจะต้องผ่านขั้นตอนของการเกิดความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช มีความสัมพันธ์ทางบวก กับความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชนั้น เมื่ออายุของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความรู้ที่น้อย อายุของเกษตรกรจึงไม่มีความสัมพันธ์ กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช อย่างไรก็ตาม วิณา (2532) พบว่า อายุของผู้ชั้นชีวจักรยานยนต์แตกต่างกันจะมีความตระหนักเกี่ยวกับมลพิษทางเสียงแตกต่างกัน เช่นเดียวกับ Baxi (1971) ที่พบว่า มารดาที่มีระดับอายุแตกต่างกันจะมีความตระหนักทางประชากรแตกต่างกัน ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการเป็นนักศึกษาความตระหนักเกี่ยวกับเรื่อง กลุ่มประชากรและสถานที่ที่ใช้ในการศึกษาแตกต่างกัน

2. ประสพการณ์การปลูกหมั้วหัวใหญ่ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ทั้งนี้อาจเนื่องจากประสพการณ์ การปลูกหมั้วหัวใหญ่มีความสัมพันธ์ กับความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชน้อยมาก เช่นเดียวกับอายุของเกษตรกร ดังแสดงในตาราง 27 ประสพการณ์การปลูกหมั้วหัวใหญ่ จึงไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของเกษตรกร เกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช อย่างไรก็ตาม สมคักดี (2533:93) พบว่าปลัดอำเภอที่มีประสพการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้สูงมีความตระหนัก เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มากกว่าปลัดอำเภอที่มีประสพการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับปานกลางและต่ำตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเป็นการศึกษาความตระหนักเกี่ยวกับเรื่อง กลุ่มประชากร และสถานที่ที่ใช้ในการศึกษาแตกต่างกัน

3. รายได้รวมจากการปลูกหมั้วหัวใหญ่ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ทั้งนี้จะเนื่องจากรายได้รวมจากการปลูกหมั้วหัวใหญ่ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความรู้ เกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชน้อยมากเช่นเดียวกับ อายุและประสพการณ์การปลูกหมั้วหัวใหญ่ของเกษตรกร ดังแสดงในตาราง 27 รายได้รวมจากการปลูกหมั้วหัวใหญ่ จึงไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช อย่างไรก็ตาม รังสี (2524) พบว่าพนักงานขับรถโดยสารขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานคร มีความตระหนักแตกต่างกันตามรายได้ เช่นเดียวกับเสนห์ (2528) พบว่ารายได้ของครัวเรือนต่อเดือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเป็นการศึกษาความตระหนักเกี่ยวกับเรื่อง กลุ่มประชากร และสถานที่ที่ใช้ในการศึกษาแตกต่างกัน

4. ขนาดพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ทั้งนี้เนื่องจากขนาดพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชน้อยมาก ดังแสดงในตาราง 27 ขนาดพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ จึง ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เช่นเดียวกับ อายุ ประสบการณ์การปลูกหอมหัวใหญ่ และรายได้รวมจากการปลูกหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร

5. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชวิธีอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ถึงแม้ว่า สุชิน (2532:42) กล่าวว่า การเกิดความตระหนักจะต้องผ่านขั้นตอนการเกิดความรู้ แต่ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชวิธีอื่น ๆ นั้น เป็นความรู้คนละประเด็นกับความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช จึง ไม่ก่อให้เกิดเกษตรกรเกิดความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

การทดสอบสมมติฐานที่ 2

ความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อตัวเกษตรกรเอง กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า ความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อตัวเกษตรกรเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจาก ผลการวิจัยพบว่า ความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เมื่อเกษตรกรมีความรู้ ทราบข้อเท็จจริง หรือรายละเอียดเกี่ยวกับ

สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรจะมีความตระหนัก และระมัดระวังพืษภัย อันอาจเกิดขึ้นกับตัวเกษตรกรเอง และจากการที่สภาพสังคมชนบทมีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ เกษตรกรมีความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี (ปัญญา, 2529:163) เมื่อเกษตรกรทราบข้อเท็จจริง รายละเอียดเกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรจะมีความตระหนักและระมัดระวังเกี่ยวกับพืษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมตามไปด้วย เพราะผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นหรือสิ่งแวดล้อม ย่อมหมายถึงมีผลกระทบต่อญาติ บุคคลที่เกษตรกรรู้จักคุ้นเคย หรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนของเกษตรกรนั่นเอง ในกรณีตรงกันข้ามหากเกษตรกรไม่มีความรู้ ไม่ทราบข้อเท็จจริง หรือรายละเอียดเกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรจะขาดความนึกคิด หรือความตระหนักเกี่ยวกับพืษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อตัวเกษตรกรเอง ส่งผลให้เกษตรกรขาดความนึกคิด หรือความตระหนักเกี่ยวกับพืษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อมด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะข้อคิดเห็นบางประการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกษตรกรใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกวิธี และมีความปลอดภัยยิ่งขึ้น รวมทั้งอาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การได้รับข่าวสารของเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพืษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรได้รับข่าวสารที่ถูกต้องและมีเนื้อหาตรงกับความต้องการของเกษตรกร ซึ่งก่อให้เกิดความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับพืษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมากขึ้น จึงควรทำการพัฒนาระบบการเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โดยเน้นที่แหล่งเผยแพร่ข่าวสารความรู้ที่สำคัญ ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้ คือ แหล่งข่าวสารประเภทสื่อบุคคล แหล่งข่าวสารประเภทสื่อมวลชน และความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก โดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ไปสู่เกษตรกร และภาคเอกชน ควรประสานงานและร่วมกันกำหนดแผนพัฒนาระบบการเผยแพร่ข่าวสารความรู้แก่เกษตรกร และมีแผนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ดังต่อไปนี้

1.1 การพัฒนาแหล่งข่าวสารประเภทสื่อบุคคล จากการวิจัยพบว่าการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งการสื่อสารโดยวิธีดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ของทางภาครัฐ และเอกชน ได้ส่งเสริมและเผยแพร่ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ด้วยวิธีดังกล่าวอยู่แล้วเช่น การพบปะเยี่ยมชมเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของทางราชการ เพื่อเผยแพร่ความรู้ในด้านการผลิตทางการเกษตรแก่เกษตรกร การออกไปพบปะเยี่ยมชมเกษตรกรของเจ้าหน้าที่หน่วยงานสาธารณสุข เพื่อเผยแพร่ความรู้ และให้บริการด้านสุขภาพอนามัยของเกษตรกร หรือพนักงานส่งเสริมการขายของบริษัทผู้ผลิตสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ออกไปพบปะเยี่ยมชมเกษตรกร เพื่อนำเสนอและส่งเสริมให้เกษตรกรใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น เจ้าหน้าที่ควรใช้โอกาสที่ออกไปพบปะเยี่ยมชมเกษตรกร กระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยเสริมเนื้อหาหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช พิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และหลักการปฏิบัติในการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง หรือใช้หัวข้อการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ในเรื่องดังกล่าวเป็นประเด็นหลักในการสนทนาเกษตรกรก็จะเป็นการดียิ่ง นอกจากนี้ ควรถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวให้กับเกษตรกรผู้นำ ซึ่งช่วยเหลือนำส่งเสริมการเกษตรในการกระจายข่าวสาร หรือบุคคลในพื้นที่เกษตรกรให้การยอมรับและเชื่อถือช่วยเผยแพร่ความรู้

ไปยังเกษตรกรรายอื่น ๆ และกระตุ้นให้เกษตรกรรายอื่น ๆ เกิดการยอมรับและนำความรู้ไปปฏิบัติตาม

นอกจากการเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช พิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และหลักปฏิบัติในการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง โดยใช้การสื่อสารแบบส่วนบุคคลแล้ว หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ควรใช้วิธีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ โดยการติดต่อสื่อสารแบบกลุ่มร่วมกับการเผยแพร่ข่าวสารความรู้แบบส่วนบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากการเผยแพร่ข่าวสารความรู้แบบกลุ่ม เจ้าหน้าที่ที่สามารถเผยแพร่ข่าวสารความรู้แก่เกษตรกรได้คราวละหลาย ๆ คน ช่วยประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย และยังเป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่ ภาครัฐและเอกชน ได้ส่งเสริมและเผยแพร่ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ด้วยวิธีดังกล่าวอยู่แล้ว เช่น การประชุมกลุ่ม การจัดอภิปรายเผยแพร่ความรู้ในด้านการผลิตทางการเกษตรแก่เกษตรกร หรือการจัดนิทรรศการต่าง ๆ เป็นต้น เจ้าหน้าที่ ควรใช้โอกาสดังกล่าวกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยการเสริมเนื้อหา หรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกันสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชดังกล่าวในการประชุม การอภิปราย การจัดนิทรรศการต่าง ๆ หรืออาจใช้หัวข้อการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ในเรื่องดังกล่าวเป็นประเด็นหลักในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้แบบกลุ่มให้เกษตรกรโดยตรงก็จะเป็นการดียิ่ง นอกจากนี้ อาจใช้วิธีการสื่อสารแบบกลุ่มหลาย ๆ วิธีร่วมกันในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เพื่อดึงดูดความสนใจของเกษตรกร เช่น การจัดนิทรรศการร่วมกับการสาธิตวิธีการปฏิบัติในการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้องหรือการจัดการประกวดแข่งขันในด้านต่าง ๆ เพื่อสอดแทรกข่าวสารความรู้ให้เกษตรกร จะช่วยเร่งเร็ว หรือกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชนำไปสู่ความพร้อมของเกษตรกรในการปฏิบัติอย่างถูกต้องในการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในที่สุด

1.2 การพัฒนาการเผยแพร่ข่าวสารความรู้จากสื่อมวลชน จากการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งการสื่อสารโดยวิธีดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ของทางภาครัฐ และเอกชน ได้ส่งเสริมและเผยแพร่ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ด้วยวิธีดังกล่าวอยู่แล้ว เช่น รายการวิทยุ หรือโทรทัศน์ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร หรือการจัดรายการโฆษณาเพื่อส่งเสริมการขายของบริษัทผู้ผลิตสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น แต่เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่า รายการที่เผยแพร่ข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรในปัจจุบันส่วนใหญ่นำเสนอข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เฉพาะด้านคุณประโยชน์จากการใช้สารดังกล่าว และมีรูปแบบการนำเสนอที่เป็นวิชาการมากเกินไปทำให้เกษตรกรเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน จึงควรพิจารณาปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอให้มีความสนุกสนานเป็นกันเอง ใช้ภาษาที่เกษตรกรเข้าใจง่าย โดยอาจศึกษารูปแบบการดำเนินรายการจากตัวอย่างรายการที่เกษตรกรส่วนใหญ่ติดตามชม เช่น รายการไม่ลองไม่รู้ เป็นต้น ส่วนเนื้อหาข่าวสารความรู้ เกี่ยวกับยา หรือสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชควรมีเนื้อหาที่ครอบคลุมทั้งในด้านคุณประโยชน์และโทษ จากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เพื่อให้เกษตรกรได้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องครบถ้วน

1.3 การพัฒนาการรับข่าวสารจากความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก ในปัจจุบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ของทางภาครัฐใช้การเผยแพร่ข่าวสารความรู้โดยวิธีการดังกล่าวน้อยมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการกระตุ้นให้เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้จากการมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก เช่น จัดทัศนศึกษา นอกสถานที่ รัฐต้องใช้งบประมาณ หรือบุคลากร ในการดำเนินงานเป็นจำนวนมากกรณีดังกล่าวหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ให้แก่เกษตรกร ควร

ประสานงานกัน อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร ประสานงานกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข เพื่อนำเกษตรกรผู้นำไปเยี่ยมผู้ป่วยที่ได้รับพิษจากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช หรือเข้ารับฟังการบรรยายจากแพทย์ ตามสถานพยาบาลของรัฐ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อถ่ายทอดความรู้หรือกระตุ้นให้เกษตรกรรับทราบข่าวสารจากการไปเยี่ยมชม และจากผู้มีประสบการณ์ ซึ่งการประสานงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน จะช่วยลดงบประมาณ และลดจำนวนบุคลากรในการจัดทัศนศึกษาแต่ละครั้งได้ สำหรับหน่วยงานภาคเอกชนบางหน่วยงาน อาทิ บริษัทผู้ผลิตสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งใช้วิธีการจัดทัศนศึกษา โดยนำเกษตรกรผู้นำไปทัศนศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอยู่แล้วนั้น หน่วยงานของรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร หรือหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข ควรขอความร่วมมือจากภาคเอกชนดังกล่าวให้สอดแทรกข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และหลักการปฏิบัติในการใช้สารป้องกันกำจัดอย่างถูกต้อง หรือหน่วยงานของรัฐอาจจัดส่งเจ้าหน้าที่ หรือวิทยากรที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวโดยตรง เช่น แพทย์ เข้าร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้แก่เกษตรกรในบางช่วงของการทัศนศึกษา จะช่วยลดงบประมาณ บุคลากร และยังช่วยให้เกษตรกรได้รับทราบข่าวสารความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดความตระหนักและความพร้อมในการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้องและปลอดภัยในที่สุด

2. จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรมีความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมากขึ้น หน่วยงานของรัฐและเอกชน ควรเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยวิธีการต่าง ๆ ได้ที่กล่าวมาแล้ว อย่างต่อเนื่อง และควรทำการปรับปรุงเนื้อหาข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ให้ครอบคลุมประเด็นทั้งหมด ทั้งในด้านคุณสมบัติ และโทษ หรือผลกระทบที่เกิดจากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เพื่อให้เกษตรกรรู้จักควบคุม

การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชไปในทางที่ก่อประโยชน์ นอกจากนี้ ควรอธิบายให้เกษตรกรเข้าใจถึงหนทางที่สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชสามารถเข้าสู่ร่างกาย และก่อให้เกิดอันตรายแก่มนุษย์และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกษตรกรมีความระมัดระวังและใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกวิธีมากขึ้น

ในระยะยาว หน่วยงานทางภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ควรประสานงานกับหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในด้านต่าง ๆ แก่เยาวชน โดยการสอดแทรกเนื้อหาความรู้ดังกล่าวเข้าไปในหลักสูตร เช่น กลุ่มวิชาเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังความรู้ให้แก่เยาวชนตั้งแต่เริ่มแรก เยาวชนจะได้มีความรู้ความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และมีส่วนช่วยกระตุ้นเตือนญาติ หรือบุคคลที่รู้จัก ใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้องและระมัดระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้ใช้หรือสิ่งแวดล้อม

นอกจากการปรับปรุงเนื้อหาข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ดังที่กล่าวมาแล้ว หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการลดการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยใช้วิธีการอื่น ๆ แทน เช่น การใช้สารสกัดจากพืชธรรมชาติ เช่น สารสะเดา หรือวิธีปฏิบัติทางการเกษตรกรรม โดยการทำแปลงสาธิต ร่วมกับการใช้สื่ออื่น ๆ ดังที่กล่าวมา เพื่อให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่น และยอมรับ สามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อเป็นทางเลือกในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชมหัตว์ใหญ่

3. หน่วยงานภาคเอกชน เช่น บริษัทผู้ผลิตสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ควรประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในด้านต่าง ๆ แก่ผู้จัดจำหน่ายสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เพื่อให้ผู้จัดจำหน่ายสารป้องกัน

กำจัดศัตรูพืชมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชแก่เกษตรกรอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

4. รัฐควรมีมาตรการควบคุมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่จะนำเข้ามาในประเทศในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยพิจารณาถึงความปลอดภัยต่อเกษตรกรผู้ใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะปรากฏว่า สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ถูกห้ามใช้ในประเทศผู้ผลิตนั้น กลับถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในประเทศไทย

5. ควรเผยแพร่ผลการวิจัยผ่านทางสื่อต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ เพื่อนำไปปรับปรุงนโยบาย หรือแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตองจำกัด จังหวัดเชียงใหม่ และเป็นการศึกษาถึงปัจจัยบางประการเท่านั้น จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรควบคู่ไปด้วย เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพียงความตระหนักของเกษตรกร จึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยการสังเกต เช่น การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participatory observation) หรือการสังเกตการณ์

แบบไม่มีส่วนร่วม (non-participatory observation) ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเพิ่มเติม ช่วยให้การวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตระหนักของเกษตรกร ผู้ปลูกพืชหรือผู้กลุ่มอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบและสามารถสรุปผลเป็นส่วนรวมได้ดียิ่งขึ้น

3. การศึกษาปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชเพิ่มเติม เช่น ประสบการณ์เกี่ยวกับการแพ้พิษสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และทัศนคติเกี่ยวกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น

4. การศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการใช้ยา หรือสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ดิน น้ำและอากาศในบริเวณที่มีการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างหนาแน่น เพื่อเป็นการยืนยันผลกระทบที่เกิดจากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างแท้จริง